

práci přes čas, která má poněkud odlišné postavení mezi platovými nároky. Zde máme opravdu co činiti se speciálním donucujícím předpisem, podle něhož musí býti zaměstnanec za práci přes čas odměněn (srov. §§ 1, 2, 6, odst. 3, 7 č. 4 zák. č. 91/1918 Sb.). Praxe v posledních letech však i v tomto směru uvolnila smluvní volnost stran potud, že odměna za veškeré práce přes čas (i nedovolené) může býti výslovně neb mlčky paušalována (plen. rozh. č. 16.217 Sb.). Je-li tedy zaměstnanec alespoň paušálem za práce přes čas odměňován, je úmluva o preklusi platových nároků neuplatněním námitek v určité době platná i v příčině odměny za práci přes čas. Úmluva by však byla nicotná, kdyby se zaměstnanci nedostalo vůbec za tuto práci odměny, neboť pak by se přičila donucujícím předpisům zákona č. 91/1918 Sb.

Zbývá ještě jeden případ, o němž se nutno zmíniti, jak se to má s uvedenou doložkou v kolektivních smlouvách.

S hlediska § 5 vlád. nař. č. 141/1937 Sb. jest u kolektivních smluv rozlišovati:

1. Neobsahuje-li kolektivní smlouva sankcí vybavenou doložku o preklusi nároků, nemůže se zaměstnanec na základě takovéto úmluvy pojaté do smlouvy jednotlivé ani výslovně, ani konkludentním činem vzdáti svého mzdového nároku. Takovéto vzdání se by znamenalo v případě, že mzda nebyla vyšší, než mzda kolektivní smlouvou zaručená, zhoršení zaměstnancova postavení oproti ujednáním v kolektivní smlouvě. K takovému zhoršení by musily, aby bylo platné, dáti svolení příslušné zaměstnanecké organizace (rozh. 17.759 Sb. n. s.).

2. Obsahuje-li však kolektivní smlouva sankcí vybavenou doložku o preklusi nároků, není překážky, aby se zaměstnanec mlčky ve smyslu zmíněné úmluvy nároku nevzdal, neboť tím, že zaměstnanecká organizace sjednala kolektivní smlouvu obsahující zmíněnou doložku, dala již napřed potřebný souhlas k tomu, aby v konkrétním případě způsobem v doložce určeným bylo po případě platové postavení zaměstnancovo zhoršeno (17.745 Sb. n. s.).

Josef Pražák:

SUBJEKTIVNÍ PŮVODSKÉ PRÁVO K DÍLŮM HUDEBNÍM PODLE USTANOVENÍ ZÁKONA 218/1926 SB. Z. A N. A PŘEDPISŮ TENTO ZÁKON MĚNÍCÍCH A DOPLŇUJÍCÍCH.

I. Ú v o d.

Zákonem 218/1926 Sb. z. a n. o původském právu k dílům literárním, uměleckým a fotografickým (o právu autorském), jakož i předpisy jej měnícími a doplňujícími¹⁾ jsou podle § 1 tohoto zákona chráněna hudební díla, shodně jako díla jiných kategorií,²⁾

¹⁾ Zákon 218/1926 Sb. z. a n. byl částečně novelisován zákonem č. 120/1936 Sb. z. a n., kterým se mění a doplňuje zákon ze dne 24. listopadu 1926, č. 218 Sb. z. a n., o původském právu k dílům literárním, uměleckým a fotografickým (o právu autorském). Tato novelisace jest předmětem mého pojednání »Novela 120/1936 Sb. z. a n. . .« (Praha, 1938, V. Linhart).

²⁾ Jde o tyto kategorie: díla literární, výtvarných umění, fotografická.

1. jsou-li jejich původci tuzemskými státními občany, ať byla vydána kdekoliv či vůbec vydána nebyla;

2. byla-li vydána v tuzemsku, bez ohledu na státní příslušnost jejich původců.³⁾

Legální vymezení i v jiných směrech významného pojmu v y d á n í obsahuje 1. odst. § 8 autorského zákona 218/1926 Sb. z. a n.

J i n á hudební díla než uvedená výše ad 1. a 2., shodně jako díla jiných kategorií, jsou chráněna podle ustanovení § 2 zákona 218/1926 Sb. z. a n. podle obsahu státních smluv,

a n e b o

pokud jest zaručena v příslušném cizím státě vzájemnost podle vládního prohlášení vyhlášeného ve Sbírce zákonů a nařízení.

Z mezinárodních smluv právě uvedených jest nejdůležitější R e v i d o v a n á k o n v e n c e B e r n s k á, kterou jsou ovšem ustanovení našeho autorského zákona z r. 1926, jakož i ustanovení jej měnící a doplňující pro právní úpravu poměrů pod tuto konvencí spadajících v široké míře obsahově recipována.⁴⁾

Revidovaná konvence Bernská (obvyklá zkratka RKB) jest multilaterální smlouvou mezistátní, jejíž původní znění bylo podepsáno 9. září 1886 v Bernu. Toto znění bylo průběhem doby opětovně pozměňováno a doplňováno, ať již ve formě dodatků neb nové textace celé úmluvy. K těmto revisím došlo dosud r. 1896 v Paříži, r. 1908 v Berlíně a r. 1928 v Římě. Průběhem doby zvětšil se též podstatně počet smluvních stran RKB, jež tvoří podle jejího článku 1 J e d n o t u na ochranu původských práv k dílům literárním a uměleckým. Členy této Jednoty ne jsou dosud zejména: Spojené Státy Severoamerické a Sovětské Rusko.⁵⁾

Díla občanů Spojených Států Severoamerických, pokud nepožívají vnitrostátní autorskoprávní ochrany podle jiných ustanovení, jsou u nás autorskoprávně chráněna na základě vládní vyhlášky 50/1927 Sb. z. a n., vydané podle § 2 zákona 218/1926 Sb. z. a n.

Naše další výklady omezují se na autorskoprávní ochranu děl podle § 1 našeho autorského zákona z r. 1926, a to děl h u d e b n í c h. Na hudební díla omezujeme se také při výkladu ustanovení společných i pro jiné kategorie děl.

II. V z n i k s u b j e k t i v n í h o p ů v o d s k é h o p r á v a k d í l u h u d e b n í m u.

Vznikne-li hudební dílo ve smyslu našeho autorského zákona z r. 1926, vznikne k tomuto dílu subjektivní původské právo (§§ 4, 7, 9 aut. zák.).

Vznik uvedeného díla jest tedy p o d m í n k o u vzniku subjektivního původského práva k němu.

Pod h u d e b n í m d í l e m ve smyslu našeho autorského zákona rozumíme smysly seznatelný osobitý výsledek tvůrčí činnosti v oblasti hudebního umění.

³⁾ Kombinované zásady personality a teritoriality.

⁴⁾ Jeden z nejlepších výkladů této konvence podává Dr. Willy Hoffmann v díle: »Die Berner Übereinkunft...« (Berlin, 1935).

⁵⁾ Obdobnou smlouvu podepsaly r. 1889 v Montevideu americké státy: Argentina, Bolívie, Paraguay, Peru, Uruguay, Brazílie a Chile. Dosavadní snahy o nahrazení úmluv: Bernské a Montevideiské jedinou autorskoprávní konvencí neměly úspěchu.

Tímto výsledkem jest seskupení tónů, ovšem seskupení tónů kvalifikované způsobem stanoveným právním řádem. Vymezení obecně pojem této kvalifikace, podávající se z pozitivního i negativního vymezení pojmu hudebního díla naším autorským zákonem z r. 1926, jest obtížné a vymyká se i z informativního rámce tohoto pojednání. Upozorňujeme alespoň na to, že podle výslovného ustanovení § 4 cit. autorského zákona nezáleží na rozsahu, účelu anebo stupni hodnoty předmětného seskupení tónů.

Uvedené seskupení tónů jest předmětem subjektivního původského práva k dílu hudebnímu.

Otázka, vzniklo-li stanoveným způsobem kvalifikované seskupení tónů, tedy hudební dílo ve smyslu našeho autorského zákona, je otázkou skutkovou. V pochybnostech opatří si soud premisy pro její řešení znaleckým posudkem.⁶⁾ Vyřešení právě uvedené otázky jest předpokladem pro řešení otázky, vzniklo-li původské právo k tomuto seskupení.

Dílem ve smyslu našeho autorského zákona jest také smysly seznatelný osobitý výsledek tvůrčí činnosti, při níž bylo použito díla jiným vytvořeného a to díla ještě autorskoprávně chráněného. Náš autorský zákon (§ 7) mluví o zpracování původního díla. Zpracování může být i k původnímu dílu v závislosti nepůvodnosti nebo může být i vůči dílu zpracovanému dílem původním. Tento rozdíl jest významný pro autorskoprávní poměry ku zpracování.

Z výše uvedeného se podává, že hledisko osobitosti a hledisko původnosti nejsou shodná. Také nepůvodní zpracování jest dílem ve smyslu našeho autorského zákona.

Za výše uvedených podmínek vzniká zpracováním nové dílo, třeba nepůvodní, bez ohledu na to, je-li zpracování porušením subjektivního původského práva k dílu, které bylo zpracováno.

Otázku, kdy je zpracováním sdělování díla výkonným umělcem, řeší náš autorský zákon výslovně jen co do sobních přednesů pro nástroje určené k mechanickému přednesu,⁷⁾ a to shodně s případy převodu hudebních děl technickou úpravou takových nástrojů (§ 7 aut. zák.).

K původnímu dílu hudebnímu vzniká originárně původské právo tomu, kdo je vytvořil (§ 9 aut. zák.), tedy osobě, jejíž tvůrčí činností vzniklo kvalifikované seskupení tónů, jsoucí dílem ve smyslu našeho autorského zákona.

Vzniklo-li dílo z tvůrčí činnosti dvou nebo více osob jako nedílný celek výsledků jejich tvorby v oblasti hudební, vzniká původské právo k němu všem těmto osobám společně a nerozdílně, jak stanoví výslovně s bližší právní úpravou § 10 našeho autorského zákona z r. 1926.

K původnímu zpracování, jakož i k nepůvodnímu zpracování díla již nechráněného, vzniká autorské právo pouze zpracovateli (viz § 29, čís. 1 aut. zák.) příp. zpracovatelům. K nepůvodnímu zpracování autorskoprávně chráněného díla vzniká spolupůvodské právo zpracovatele (zpracovatelů) a původce (původců) zpracovaného díla (§ 10 aut. zák.).

⁶⁾ K dodávání autorskoprávních znaleckých posudků soudům jsou povinny znalecké sbory zřízené podle § 62 aut. zák.

⁷⁾ Na př. gramofonové desky.

Je-li výsledkem tvůrčí činnosti pouze uspořádání výtvorů jiných osob, vzniká tvůrci uspořádání původské právo k tomuto uspořádání. K uspořádaným autorskopravně chráněným výtvorům mají subjektivní původská práva jejich původci.

Hudební skladba s textem, to jsou podle našeho autorského zákona dvě díla, literární a hudebního umění, která zákon nazývá díly spojenými (§ 11 aut. zák.). Ku každému z těchto děl vzniká samostatné původské příp. spolupůvodské právo. Stejná jest právní situace co do t. zv. dramaticko-hudebních děl (na př. oper, operet), jež uvádí jako zvláštní druh příkladný výpočet § 4 autorského zákona z r. 1926.

Netvůří spoluúčast na vytváření díla nezakládá ovšem spolupůvodské právo; bývá označována výrazem pomocnictví.⁸⁾

III. Obsah a trvání subjektivního původského práva k dílu hudebnímu.

Obsah subjektivního původského práva k dílu hudebnímu jest vymezen §§ 27 až 29 našeho autorského zákona z r. 1926 ve znění novely 120/1936 Sb. z. a n.

V obsah tohoto subjektivního práva spadá i původci příslušející t. zv. *droit moral*, kterým jest subjektivní právo na ochranu nemajetkových zájmů původských.

Obsah subjektivního původského práva k dílu hudebnímu tvoří zejména oprávnění k veškerým dispozicím sdělováním dílo v původní i změněné podobě, s výjimkou jeho původního zpracování, veřejnosti,⁹⁾ pokud nejde o dispoice spadající pod některou z t. zv. zákonných licencí, vypočtených vyčerpávajícím způsobem v § 29 našeho autorského zákona pod nadpisem »Dovolené užití díla«.

Pod veřejným sdělováním díla rozumíme podle výkladu přijatého i judikaturou našeho nejvyššího soudu každé sdělování díla individuálně neurčitému množství lidí, při čemž nerozhoduje počet těchto lidí. Veřejnosti v uvedeném smyslu nemusí býti sdělováno dílo ani časově ani místně najednou, a přece jde o veřejné sdělování díla.

Pod sdělováním hudebního díla veřejnosti spadá jak jeho sdělování veřejnosti jakýchkoli rozmnoženin, tak presentním divadelním i nedivadelním provozováním hudebního díla výkonným umělcem či výkonnými umělci jakož i jeho sdělováním bez presentního provozování pomocí jakýchkoli technických zařízení.¹⁰⁾

V obsah subjektivního původského práva spadají také některá přípravná jednání pro sdělování hudebního díla v původní i pozměněné podobě¹¹⁾ veřejnosti, tak zhotovování jeho rozmnoženin a fixace díla na technická zařízení, jejichž pomocí může býti dílo akusticky sdělováno veřejnosti.

⁸⁾ Také při řešení otázky, jde-li o tvůrčí nebo pomocnickou účast na vytváření díla bude se soud opírat o znalecký posudek.

⁹⁾ Při nepůvodním zpracování vzniká k tomuto spolupůvodské právo zpracovatele a původce (ještě chráněného) původního díla.

¹⁰⁾ Na př. přednesem díla z gramofonových desek, nebo zvukového pásu (ať samostatného nebo spojeného s pásem obrazovým — zvukový film), šířením díla rozhlasem, sdělováním přijatého rozhlasem šířeného díla amplionem a j.

¹¹⁾ S výjimkou původního zpracování; k nepůvodnímu zpracování vzniká spolupůvodské právo, jak uvedeno v poznámce 9.

Původské právo k hudebnímu dílu trvá pravidlem po dobu života původce díla a 50 let od počátku kalendářního roku následujícího po datu původcovy smrti (§§ 38, 43 aut. zák.). Bylo-li dílo vytvořeno několika osobami, počítá se jeho chranná doba podle života spolupůvodce, který ostatní přežil (§ 38, odst. 1 aut. zák.).

Zanikne-li právo některého spolupůvodce (nebo toho, na něhož jeho právo přešlo) dříve, přirůstá jeho podíl ostatním spolupůvodcům (nebo jejich právním nástupcům), jak stanoví § 38 našeho autorského zákona z r. 1926.

Zvláštními ustanoveními jest upraveno trvání původského práva u děl pozůstalých¹²⁾ (§ 38, odst. 2 aut. zák.) a děl vyšlých bez pravého jména původce (§ 39 aut. zák.).

IV. Převod subjektivního původského práva k dílu hudebnímu. Autorskoprávní licence.

Subjektivní původské právo k dílu hudebnímu jest v plném obsahu zděditelné. Odúmrtí právo se na ně nevztahuje (§ 15 aut. zák.).

Může býti též jinému odkázáno. Právními jednáními mezi živými jest převodné v maximálním rozsahu, vzniklém vyloučením t. zv. droit moral z jeho obsahu (§ 16, odst. 1 aut. zák.).

Zanikne-li převedené právo v osobě nabyvatelově, nebo jeho právních nástupců před tím, než projde ochranná doba, nabývá převodcovu právo omezeně¹³⁾ nebo neomezeně (§ 16 aut. zák.).

Obvyklým jest převod původského práva k dílům hudebním co do oprávnění k jednomu nebo více druhům dispozic.¹⁴⁾

Smlouva, kterou přenechává původce nebo jeho právní nástupce nakladateli dílo, aby je rozmnožil a rozšiřoval na vlastní účet, zove se smlouvou o nakladatelskou. Její absolutněprávní i obligační účinky jsou (kogentně i dispositivně) upraveny zákonem 106/1923 Sb. z. a. n. o smlouvě nakladatelské.

Ostatní převodní smlouvy nejsou podrobněji abstraktními právními předpisy upraveny.¹⁵⁾

¹²⁾ Pozůstalým jest ve smyslu našeho autorského zákona z r. 1926 dílo, které (poprvé) vyšlo v posledních deseti letech ochranné doby.

Náš autorský zákon zná dva pojmy: vydané a vyšlé dílo (§ 8 aut. zák.). Vydaným jest dílo, které bylo dáno s vůlí oprávněného do veřejného oběhu. Vyšlým jest každé dílo, které bylo vydáno, dále pak, pokud jde o díla hudební, ještě každé, které bylo dovolené (jen) veřejně provozováno.

¹³⁾ Co do jednotlivých druhů dispozic nebo jejich skupin, dále s omezením místním (na př. na území určitého státu) i časovým (v mezích trvání původského práva).

¹⁴⁾ Na př. oprávnění dílo rozmnožovati a rozmnoženiny odbývati, oprávnění dílo veřejně nedivadelně či divadelně provozovati nebo přednáseti pomocí (určitých) technických zařízení, oprávnění nahráti dílo na gramofonové desky, oprávnění použití (hudebního) díla pro zvukový pás zvukového filmu.

¹⁵⁾ Jest možný také převod původského práva k budoucímu dílu (§ 17 aut. zák.). Ale smlouva, kterou někdo převádí právo původské ke svým budoucím dílům vůbec anebo k určitému jejich druhu, může býti kdykoli vypověděna tou nebo onou stranou. Nebyla-li smluvena kratší lhůta, jest výpovědní lhůta jeden rok. Zřeknutí se tohoto výpovědního práva nemá právních účinků (§ 17 aut. zák.).

Subjekty (originární i derivativní) absolutních původských oprávnění mohou v mezích svého oprávnění udělovati svolení k dispozici či disposicím dílem. Toto svolení má pouze oblihační účinky a zove se autorskoprávní licenci.

Povinnou takovou licenci k rozhlasovému šíření díla stanoví § 16 a) autorského zákna z r. 1926 ve znění novely 120/1936 Sb. z. a n.

Ku provozování opery nebo jiného hudebního díla s textem stačí povolení toho, komu přísluší původské právo k hudebnímu dílu. Původce hudebního díla jest však povinen vyplatiti příp. postoupiti původci textu přiměřenou část odměny, kterou za provozování díla obdrží (§ 11, odst. 3 aut. zák.).

V. Zásah v subjektivní původské právo k dílu hudebnímu.

Kdo disponuje chráněným hudebním dílem disposicí spadající v obsah subjektivního práva autorského, nejza k tomu autorskoprávně absolutně oprávněn ani nemaje k tomu autorskoprávní licenci, dopouští se zásahu v subjektivní původské právo.

Ze zásahu vzniká s výjimkou případů § 30 našeho autorského zákona z r. 1926 zasáhnuvšímu povinnost vydati obhacení (§ 58 aut. zák.) a, je-li zásah zaviněný, ještě povinnost nahraditi škodu (a to příp. i nemajetkovou) zásahem způsobenou (§ 57 aut. zák.).

V případech § 30 aut. zák. z r. 1926 vzniká místo obou těchto povinností povinnost zaplatiti provozovací honorář. Prakticky jde zde o případy zásahů pořadatele veřejným neřivadelním provozováním, přednesem nebo rozhlasovým šířením díla co do repertoaru zastupovaného Ochranným sdružením autorským v Praze.¹⁶⁾

Vědomý zásah v subjektivní autorské právo jest soukromozálobním přečinem (§§ 45 a 50 aut. zák.).

VI. Závěr.

Předcházející výklad není vyčerpávající. Nevykládá ani celý normativní obsah zákona 218/1926 Sb. z. a n. Byl jím sledován cíl informovati v hrubých obrysech právníkou veřejnost o této jí takřka neznámé materii.

¹⁶⁾ Ochranné sdružení autorské v Praze zastupuje velkou většinu chráněných hudebních skladeb s textem i bez textu, a to jak našich, tak zahraničních autorů. Každé veřejné neřivadelní provozování i přednes těchto děl, jakož i některé jiné dispozice jimi bez svolení Ochranného sdružení autorského jsou zásahem v subjektivní původské právo se všemi autorským zákonem z r. 1926 stanovenými civilními a příp. i trestními následky. Pořadatelům zábav (produkcí), při kterých budou veřejně neřivadelně provozována nebo přednášena chráněná hudební díla, ukládá jistou povinnost vůči Ochrannému sdružení autorskému vládní nařízení 10-II/1939 Sb. z. a n. ve spojení s vyhláškou ministerstva školství a národní osvěty ze dne 10. září 1936, čís. 98.375/36-V/2 o přiznání výhradních práv podle § 30 a) novel. autorského zákona Ochrannému sdružení autorskému.